

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова науково-методичної
ради НУВГП
e-підпис Олег ЛАГОДНЮК

23.12.2021р.

07-03- 18S

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

SYLLABUS

academic discipline

<i>Історія стародавнього світу</i>		<i>History of the ancient world</i>	
Шифр за ОП	OK 17	Code in Educational Program	
Освітній рівень: перший (бакалаврський)		Educational level: first (bachelor's)	
Галузь знань Освіта / Педагогіка	01	Field of knowledge: Education / Pedagogy	
Спеціальність Середня освіта (Історія)	014.03	Field of study: Secondary education (History)	
Освітня програма: Середня освіта (Історія)		Educational Program: Secondary education (History)	

Силабус навчальної дисципліни “Історія стародавнього світу” для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього ступеня, спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» Рівне. НУВГП. 2021. стор. 33.

ОПП на сайті університету: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/18927>

Розробник силабусу: *Олексін Юрій Петрович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін,*
Шевчук Тамара Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін.

Силабус схвалений на засіданні кафедри
Протокол № 04 від “ 10 ” грудня 2021 року

Завідувач кафедри: *Олексін Ю.П. д.п.н, професор.*
Керівник ОП «Середня освіта (Історія)» *Олексін Ю.П. д.п.н, професор.*

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ
Протокол № від “ 22 ” грудня 2021 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІ: *Ковшун Н.Е., д.е.н., професор*

СЗ №-7278 в ЕДО.

© Олексін Ю.П.,
Шевчук Т.Є., 2021
© НУВГП, 2021

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ*

Ступінь вищої освіти *бакалавр*

Освітня програма *Середня освіта (Історія)*

Спеціальність *014.03 Середня освіта (Історія)*

Рік навчання, семестр *1*

2

Кількість кредитів *6*

Лекції:

30/2 годин

Практичні заняття: *30/12 години*

Самостійна робота: *120/166 годин*

Курсова робота:

ні

Форма навчання

Денна /заочна

Форма підсумкового контролю

іспит

Мова викладання

українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА*

ПРОФАЙЛ ЛЕКТОРА

Олексін Юрій Петрович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін,

Вікіситет <https://cutt.ly/df4yiPQ>

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6688-5193>

Як комунікувати y.p.oleksin@nuwm.edu.ua

тел. 067-362-51-23

Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE

Шевчук Тамара Євгенівна, к. п. н., доцент кафедри суспільних дисциплін

Вікіситет	wiki.nuwm.edu.ua/index.php/
ORCID	https://orcid.org/0000-0003-2865-2839
Як комунікувати	t.ie.shevchuk@nuwm.edu.ua тел. 0973347899
	Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE

ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація   Серед історичних дисциплін, які допомагають навчальній дисципліни, реконструювати минуле людства, одне з чільних місць належить в т.ч. мета та цілі «Історії стародавнього світу». Саме вона дає змогу отримати відомості про життя, суспільну діяльність та культуру давнього населення різних країн та регіонів у далекі часи. «Історія стародавнього світу» вивчає минуле людства та закономірності його розвитку. Дисципліна «Історія стародавнього світу» складається із 3-х змістових модулів: історія країн Стародавнього Сходу, історія Стародавньої Греції та Історії Стародавнього Риму.

Хронологічно дисципліна охоплює періоди:

- з кінця IV тис. до н.е. по V ст. н.е. (історія країн Стародавнього Сходу). Дисципліна яка вивчає в соціально-економічному і політичному плані формування, становлення, розквіт і занепад суспільств і держав давньосхідної цивілізації, її культуру та духовність);
- з кінця III тис. до н.е. до кінця I тис. до н.е. (історія Стародавньої Греції, яка розглядає розвиток соціально-економічних, рабовласницьких відносин, становлення і розвиток полісної системи, грецької колонізації, досягнення культури цієї античної цивілізації);

- з VIII ст. до н.е. до кінця V ст. н.е. історія Стародавнього Риму, що вивчає весь комплекс рабовласницьких відносин, соціально-економічного, політичного, військового та культурного розвитку розвитку царського періоду, доби республіки та імперії римської цивілізації, проблеми її кризи та загибелі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія стародавнього світу» є:

- сформувати у студентів ґрунтовні знання і компетентності з розуміння форм існування і типів давніх цивілізацій, закономірностей їх розвитку, закономірного зв'язку історії Стародавнього Сходу з історією античних цивілізацій, а також важливість діалогу культур стародавніх цивілізацій;
- набуття студентами теоретичних і практичних знань й компетентностей з вивчення, становлення, особливостей соціально-економічного, політичного, військового, культурного і духовного розвитку та кризи давньо-східної, грецької та римської цивілізацій, причин і наслідків їх загибелі та впливу на подальший хід світової історії і сьогодення.

Завдання навчальної дисципліни «Історія Стародавнього Світу» обумовлені методичним процесом «сприйняття – усвідомлення – застосування» знань:

- відобразити основні чинники формування, функціонування та еволюції стародавніх цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки;
- проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування стародавніх держав;
- визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в окремих регіонах Стародавнього Сходу, Греції та Риму;
- виявити загальні та особливі риси розвитку стародавніх держав; - виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою.

Очікувані результати навчання:

студенти повинні знати:

- хронологію та періодизацію історії Стародавнього Сходу, Греції та Риму.
- спеціальну термінологію;
- головні закономірності й особливості виникнення, розвитку й загибелі античних суспільств:
- типологію держав Стародавнього Сходу, Греції та Риму;
- зміст важливих реформ у країнах давньо-східної та греко-римської цивілізацій;
- культурні надбання та суть релігій в суспільствах

стародавнього світу;

- основні віхи життя й діяльності найвизначніших історичних постатей;

- причини й наслідки загибелі давньо-східної та греко-римської цивілізацій.

Студенти повинні вміти:

– працювати з джерелами та літературою вивчення історії стародавнього світу;

— порівнювати побут, житло, одяг, повсякдення та звичаї людей античних суспільств;

- описувати пам'ятки мистецтва та культури античної епохи;

- аналізувати соціально-політичні й економічні процеси, що відбувалися в період стародавньої історії, уміти співставляти регіони давніх Сходу, Греції та Риму;

- вільно володіти набутими знаннями, формулювати думки, робити висновки, вести дискусії, аргументувати власні судження з проблем історії стародавнього світу;

- розробляти уроки, тематика яких передбачена шкільною програмою «Історія Стародавнього світу»;

- володіти історичною картою, працювати з контурною картою, сайтами електронної мережі зі стародавньої історії;

– спираючись на вимоги програми, відбирати для уроків історії найважливіші факти й поняття з курсу;

– використовувати свої знання з історії стародавнього світу у виховній роботі, для організації позакласної пошукової роботи з учнями.

Використовуються такі методи викладання та технології:, обговорення, диспути, презентації, міні-лекції, ситуаційні дослідження, моделювання професійної діяльності тощо.

Посилання на <https://cutt.ly/ff4yjGw>
розміщення
навчальної
дисципліни на
навчальній
платформі
Moodle

Компетентнос ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, ті розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, культури, техніки і технологій.

ЗК 13. Знання про збирання, вивчення, наукового опрацювання й публікації писемних пам'яток історії та культури, творчої спадщини видатних історичних, політичних і культурних діячів минулого та різнопланових писемних джерел, які стосувалися багатьох видатних подій минулого.

ЗК 14. Знання та усвідомлення закономірностей соціокультурного розвитку людства як певного етапу в його історії, що відображає певний рівень потреб, здібностей, знань, навичок та інтересів людини, спосіб виробництва, устрій політичних та суспільних відносин, рівень духовного розвитку та відтворення; розуміння причинно-наслідкових зв'язків, що впливають на процеси та явища історії суспільства.

ФК 07. Оперування у професійній діяльності базовими знаннями, історичними фактами, подіями, явищами, персоналіями, історичними закономірностями про особливості та тенденції розвитку людства у період Стародавньої історії світу.

ФК 13. Розуміння феномену культури, її ролі в житті українського суспільства та світу, типів і форм; здатність розглядати українську історію та культуру як складові частини європейської та світової історії та культури, зіставляти події, явища місцевої історії, локальної, регіональної історії в контексті національної, європейської історії.

ФК 16. Оволодіння всіма необхідними знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, передбаченими освітньо-кваліфікаційною програмою.

Програмні результати навчання	ПРН 14. Застосовувати знання з дисциплін по історії Стародавнього Світу... у професійній діяльності вчителя й інтегрувати їх базові засади в історичних дослідженнях.
-------------------------------	---

Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)	<i>Здатність логічно обґрунтовувати свою позицію, здатність до навчання, комунікативні навички, здатність дотримуватись норм професійної етики, навички ефективної роботи у колективі, уміння налагоджувати контакти у сфері професійної діяльності, уміння слухати і запитувати, формування власної думки та прийняття рішення тощо.</i>
--	---

Структура навчальної дисципліни	<i>Зазначено нижче в таблиці</i>
---------------------------------	----------------------------------

Методи оцінювання та	<i>Для досягнення цілей та завдань курсу студентам потрібно вчасно виконати індивідуальні, самостійні</i>
----------------------	---

структура
оцінки

завдання до семінарських занять, вчасно здати модульні контролю знань.

Викладач проводить оцінювання індивідуальних завдань студентів шляхом аналітичного дослідження разом із студентом. Також, студент під керівництвом викладача самостійно оцінює свою роботу.

За вчасне та якісне виконання практичних та індивідуальних робіт, здобувач вищої освіти отримує такі **обов'язкові** бали:

50 балів за усні та письмові завдання

10 балів за наукову роботу

Всього поточна складова оцінювання: 60

Модульна складова оцінювання:

Модульний контроль №1: 20

Модульний контроль №2: 20

Всього модульна складова оцінювання: 40

Разом: 100

Студенти можуть отримати **додаткові** бали за: виконання рефератів, есе дослідницького характеру, наукових тез або статей за темою курсу, участь в університетській, всеукраїнській олімпіаді з історії, Всеукраїнській науково-практичній конференції «Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти», яка щорічно проводиться кафедрою суспільних дисциплін НУВГП.

Додаткові бали студентам також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

Модульний контроль проходить у формі тестування. У тесті 30 запитань різної складності: рівень 1 – 26 запитань по 0,5 бали (13 балів), рівень 2 – 2 запитань по 2 бали (4 бали), рівень 3 – 1 запитання по 3 бали (3 бали). Усього – 20 балів.

Лінк на нормативні документи, що регламентують проведення поточного та підсумкового контролю знань студентів, можливість їм подання апеляції:
<http://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezalezghnoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>

Місце
навчальної
дисципліни в
освітній
траєкторії

Для вивчення дисципліни студентам необхідні знання зі шкільного курсу історії.

здобувача
вищої освіти

Поєднання
навчання та
досліджень

Студенти мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, а також можуть бути долучені до написання та опублікування наукових статей з тематики курсу.

В освітньому процесі використовуються наукові досягнення викладача курсу (Олексін Ю.П., Кочубей А.В., Сокаль В.А., Шевчук Т.Є., Якубовська С.С., Глава 8. Особливості підготовки викладачів закладу вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. // Наукове оточення сучасної людини: економіка і торгівля, менеджмент і маркетинг, туризм і рекреація, освіта і педагогіка, філологія, мовознавство і літературознавство, юридичні та політичні науки. Книга 3. Часть 2: серія монографій / [авт.кол. : І.Я. Львович, Г.А. Мохорев, Ю.П. Олексін, М.М. Сас, Н.М. Сирота та ін.]. - Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2020 - 157 с.: ил., табл. - (Серія «Наукове оточення сучасної людини»; №3). – С. 67-77, 149-150.; Бойко А.В., Олексін Ю.П. Теоретичні засади управління навчальною практикою у закладах фахової перед вищої освіти (на прикладі коледжу економічної спрямованості) // Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: Матеріали III Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Рівне, 18 - 19 травня 2020 р.) / Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту НУВГП. – Рівне, 2020. – 148 с., - С.12-18.)

Інформаційні
ресурси

1. Каталог освітніх сайтів// Предметний каталог// Історія/ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/iresource/?cmd=cat&num=4&ctg=20>
2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернацького / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул. Олексі Новака, 75) / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>(інформаційні ресурси у цифровому репозиторії)
4. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/>
5. Вища освіта / [Електронний ресурс] Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/
6. Обласна наукова бібліотека (м.Рівне, майдан Короленка,6 / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.lib.rv.ua/>
7. Рівненська централізована бібліотечна система

(м.Рівне, вул. Київська,44)/ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.cbc.rv.ua/>.

8. Цифровий репозиторій НУВГП. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/shufr/>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ (ПОЛІТИКА)*

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно з «Порядком ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП». <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>. Згідно з цим документом і реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі. Передача модульних контролів здійснюється згідно з <http://nuwm.edu.ua/struktturni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>. Оголошення стосовно дедлайнів задачі та передачі оприлюднюються на сторінці MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/>

Правила академічної доброчесності

За списування під час проведення модульного контролю чи підсумкового контролю, студент позбавляється подальшого права здавати матеріал і у нього виникає академічна заборгованість. За списування під час виконання окремих завдань студенту знижується оцінка у відповідності до ступеня порушення академічної доброчесності. Документи стосовно академічної доброчесності (про плагіат, порядок здачі курсових робіт, кодекс честі студентів, документи Національного агентства стосовно доброчесності) наведені на сторінці ЯКІСТЬ ОСВІТИ сайту НУВГП - <http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>

Вимоги до відвідування

Студенту не дозволяється пропускати заняття без поважних причин. Якщо є довідка про хворобу чи іншу поважну причину то студенту не потрібно відпрацьовувати пропущене заняття. Студент має право оформити індивідуальний графік навчання згідно з відповідним положенням <http://ep3.nuwm.edu.ua/6226/> У разі об'єктивних причин пропуску занять студенти можуть самостійно вивчити пропущений матеріал на платформі MOODLE <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=341> Здобувачі без обмежень можуть на заняттях використовувати мобільні телефони та ноутбуки.

Неформальна та інформальна освіта *Студенти мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного положення <http://nuwm.edu.ua/sp/neformalna-osvita>. Зокрема, студенти можуть самостійно на платформі AXDRAFT опанувати матеріал одного із завдань вагою 15 балів за посиланням business.axdraft.com Також студенти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опанувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни/освітньої програми та перевірялись в підсумковому оцінюванні.*

ДОДАТКОВО

Правила отримання зворотної інформації про дисципліну*

Щосеместрово студенти заохочуються пройти онлайн опитування стосовно якості викладання та навчання викладачем даного курсу та стосовно якості освітнього процесу в НУВГП.

За результатами анкетування студентів викладачі можуть покращити якість навчання та викладання за даною та іншими дисциплінами.

Результати опитування студентам надсилають обов'язково.

Порядок опитування, зміст анкет та результати анкетування здобувачів минулих років та семестрів завантажені на сторінці «ЯКІСТЬ ОСВІТИ»:

<http://nuwm.edu.ua/porjadok-opituvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/anketuvannja>

<http://nuwm.edu.ua/sp/rezultati-opituvannja>

Оновлення*

За ініціативою викладача зміст даного курсу оновлюється щорічно, враховуючи зміни в законодавстві України, результати наукових історичних досліджень, професійної діяльності, досвід зарубіжних країн стосовно організації професійної діяльності фахівців в історичній галузі.

При викладанні даної дисципліни враховано вимоги Закону України "Про вищу освіту" та нормативні документи щодо організації освітнього процесу в ЗВО.

Студенти також можуть долучатись до оновлення дисципліни шляхом подання пропозицій викладачу стосовно новітніх змін в історичній галузі. За таку ініціативу студенти можуть отримати додаткові бали.

Навчання осіб *Документи та довідково-інформаційні матеріали стосовно*

з інвалідністю організації навчального процесу для осіб з інвалідністю доступно за посиланням <http://nuwm.edu.ua/sp/dlja-osib-z-invalidnistju>

У випадку навчання таких категорій здобувачів освітній процес даного курсу враховуватиме, за можливістю, усі особливі потреби здобувача.

Викладач та інші здобувачі даної освітньої програми максимально сприятимуть організації навчання для осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами.

Практики, представники бізнесу, фахівці, залучені до викладання	До викладання курсу долучені викладачі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
---	--

* пункти, які обов'язково потрібно заповнити

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекцій 30/2 год	Прак. 30/10 год	Самостійна робота 120/168 год
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14.		
Застосовувати знання з курсу історія стародавнього світу у професійній діяльності.		
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Визначити науковий апарат дослідження світової стародавньої історії. Знати загальну історіографію стародавнього суспільства, хронологію та періодизацію стародавньої історії.	
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, тренінги, семінар-обговорення, моделювання професійної діяльності.	
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали	
За поточну (практичну) складову оцінювання - 8 балів		
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14.		
Вміти інтерпретувати основні види джерел з історії стародавнього суспільства		
Види навчальної роботи	Класифікувати історичні джерела із застосуванням	

студента (що студенти повинні виконати)	критичного методу у роботі. Вміти аналізувати джерела з історії стародавнього суспільства, при вивченні окремих питань комплексно застосовувати джерела із історії стародавнього світу. Вибрати тему дослідження з давньої історії.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, тренінги, моделювання професійної діяльності
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали

За поточну (практичну) складову оцінювання — 8 балів

**РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14.
Вміти аналізувати основні етапи стародавньої історії**

Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Знати основні етапи стародавньої історії. Вміти аналізувати соціально-політичні й економічні процеси, що відбувалися в періоди стародавньої історії, уміти співставляти розвиток регіонів давніх Сходу, Греції та Риму. Опрацювати додаткову літературу.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, тренінги, обговорення, рольові ігри, ситуаційні дослідження
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали

За поточну (практичну) складову оцінювання - 8 балів   **За модульний (теоретичний) контроль знань (ПРН 14) модуль 1 - 13 балів**

**РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14.
Знати та вміти аналізувати головні етапи розвитку стародавніх суспільств Сходу, Греції та Риму**

Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Аналізувати хронологію та періодизацію історії Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Законспектувати першоджерела з історії Стародавнього Сходу, Греції та Риму.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, обговорення, семінар-диспут, ситуаційні дослідження, моделювання професійної діяльності
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, Інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані

	матеріали
За поточну (практичну) складову оцінювання – 11 балів	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14. Вміти оцінювати зміст важливих реформ у країнах давньо-східної та греко-римської цивілізацій	
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Знати та аналізувати головні закономірності й особливості виникнення, розвитку й загибелі античних суспільств, характеризувати типологію держав Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Зробити презентацію про основні віхи життя й діяльності найвизначніших історичних постатей стародавньої історії.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, обговорення, ситуаційні дослідження, моделювання професійної діяльності
Засоби навчання	Мультимедіа-, проєкційна апаратура, Інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали
За поточну (практичну) складову оцінювання - 11 балів	За модульний (теоретичний) контроль знань (ПРН 14) модуль 2 - 13 балів
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14. Вміти користуватися та інтерпретувати понятійно-термінологічний апарат «Історії стародавнього світу»	
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Для оволодіння новим понятійно-термінологічним апаратом студентам пропонується організувати словник по курсу. Апелювати до власних висновків з дискусійних питань. Знати спеціальну термінологію з історії Стародавнього світу.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, обговорення, диспути, моделювання професійної діяльності, ситуаційні дослідження
Засоби навчання	Мультимедіа-, проєкційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали
За поточну (практичну) складову оцінювання - 8 балів	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14. Вміти оцінювати, класифікувати, застосовувати набуті знання, навички та вміння в самостійній практичній, науковій та педагогічній роботі	

Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Підготувати презентацію по розділах стародавньої історії для полі-лекцій. Оцінити культурні надбання та суть релігій в суспільствах стародавнього світу, підготувавши реферати, есе, наукові статті.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, обговорення, ситуаційні дослідження
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали
За поточну (практичну) складову оцінювання - 8 балів	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – ПРН 14.	
Знати і вміти оцінювати причини й наслідки загибелі давньо-східної та греко-римської цивілізацій.	
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Підготувати презентацію, статтю в студентський збірник, виступ на наукову конференцію.
Методи та технології навчання	Міні-лекції, презентації, обговорення, ситуаційні дослідження
Засоби навчання	Мультимедіа-, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали
За поточну (практичну) складову оцінювання - 8 балів	За модульний (теоретичний) контроль знань (ПРН 14), модуль 3 - 14 балів
Усього за дисципліну	100

*для екзаменаційних дисциплін співвідношення поточного (практичного) та модульного (підсумкового) контролів - 60 та 40

ЛЕКЦІЙНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Історія Стародавнього Сходу

Лекція 1. Джерела та історіографія з історії Стародавнього Сходу.

Стародавній Єгипет: проблеми суспільно-політичного та економічного розвитку

Результати навчання ПРН 14	Кількість годин: лекції – 2	Література: 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М. А. Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008.
	практ. - 2	

	<p>4. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996.</p> <p>8. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007.</p> <p>9. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002.</p> <p>10. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996.</p> <p>Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015.</p> <p>11. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.</p>
--	--

Опис теми

Тема 1. Класифікація джерельної бази історії Ст. Єгипту. Давньоєгипетська писемність. Археологічні дослідження, хронологія історії Ст. Єгипту. Поділ на епохи: Раннє, Стародавнє, Середнє, Нове і Пізнє царства. Династії єгипетських фараонів. Клімат і природні умови Ст. Єгипту.

Передумови для об'єднання областей. Східна деспотія (теократія). Фараон. Збройні сили. Об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту. Централізація. Воєнні походи фараонів в добу Стародавнього царства. Криза і дезінтеграція держави. Об'єднання Єгипту за Аменемхета I й утворення Середнього царства. Відновлення завойовницьких походів.. Воєнна політика фараонів Нового царства. Особливості політичної історії доби Пізнього царства. Ослаблення єгипетської держави. Персидське завоювання Єгипта. Панівна верхівка. Жерці. Аристократія. Цивільні і військові чиновники. Значний прошарок купців, торговців, лихварів, дрібних крамарів. Основна маса населення: селяни-общинники, ремісники, державні робітники. Раби. Специфіка патріархального рабства в Давньому Єгипті. Джерела рабства. Особливості сільського господарства. Будівництво та використання іригаційної системи. Землеробство. Тваринництво. Міста. Ремесла і промисли. Торгівля. Економічні зв'язки Єгипту з іншими країнами. Роль релігійного чинника в суспільному житті Давнього Єгипту. Зв'язок релігії та міфології. Давньоєгипетські божества. Священні тварини. Релігійна реформа Ехнатона. Уявлення про загробне життя. Поховальні ритуали. «Книга мертвих». Вплив релігії на розвиток літератури. Розвиток науково-практичних знань: математика, астрономія, лікування, косметологія.

Питання лекції:

1. Джерела з історії Давнього Єгипту.
2. Хронологія та періодизація давньоєгипетської історії.
3. Давньоєгипетська держава: виникнення, розвиток, устрій.
4. Політична історія Давнього Єгипту
5. Давньоєгипетське суспільство.
6. Економіка Давнього Єгипту.
7. Релігійні вірування давніх єгиптян.
8. Культурна спадщина Давньоєгипетської цивілізації.

Питання семінарського заняття:

1. Єгипет Додинастичного періоду і Раннього Царства.
2. Єгипет часів Стародавнього царства та I Перехідного періоду.
3. Єгипет часів Середнього царства та II Перехідного періоду.
4. Єгипет часів Нового та Пізнього царств.
5. Іригаційне землеробство і ремесла.
6. Міфологія та релігія давніх єгиптян.
7. Давньоєгипетська література і мистецтво.
8. Монументальні будівлі Давнього Єгипту.

Лекція 2. Месопотамія

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 практ. – 2	<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008. 4. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996. 8. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007. 9. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002. 10. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015. 11. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.
Опис теми	<p>Тема 2. Класифікація джерел з історії. Дешифрування клинопису. Археологічне дослідження країни. Проблема хронології та періодизації давньомесопотамської історії.</p> <p>Шумерські міста-держави. Підкорення Шумеру, заснування III династії Ура. Устрій Шумеро-Аккадського царства. Прихід амореїв в Месопотамію. Заснування Старовавилонського царства. Правління Хаммурапі. Військові походи вавилонян. Середньовавилонське царство. Конфлікти з Ассирією. Занепад Вавилону. Відновлення держави. Нововавилонське царство. Завоювання Вавилонії персами.</p> <p>Етапи розвитку Ассирії. Ашшур. Створення Ассирійської держави. Війни з Мітанні та Вавилоном. Посилення Ассирії у X-IX ст. до н.е. Перетворення Новоассирійського царства в могутню імперію. Державний устрій Ассирії. Повстання поневолених народів. Загибель Ассирії.</p> <p>Соціальна стратифікація. Вільні люди. Авілум. Мушкенум. Тамкари. Жерці. Селяни-общинники. Сільська община. Ремісники. Низи міського населення. Невільні люди. Раби. Джерела рабства. Патріархальне рабство. Сільське господарство. Розливи Тигру й Єфрату. Іригаційні системи. Землеробські культури. Проблема сировинної бази. Обмін і торгівля. Лихварство і зародження банківської справи. Економічні зв'язки країн Давньої Месопотамії та сусідніх регіонів. Уявлення про світ і потойбічне життя. Міфологія. Основні культи народів Стародавньої Месопотамії. Пантеон богів. Релігійний синкретизм. Сакралізація влади і держави. Храми. Жреці. Клинопис. Розвиток освіти. Створення бібліотек та архівів. Зародження астрономії. Місячний календар. Математичні знання. Лікарське мистецтво.</p> <p>Питання лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до шумерології та ассиріології 2. Держави Шумеру й Аккаду. 3. Вавилонське царство у II тис. до н.е. 4. Ассирія від народження до вершин могутності. 5. Загибель Ассирійської імперії. Нововавилонське царство. 6. Культура Стародавньої Месопотамії. <p>Питання семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Географія та природно-кліматичні умови Давньої Месопотамії. 2. Міста-держави Месопотамії Ранньодинастичної епохи. 3. Правління Саргона Великого та Саргонідів (Аккадське царство). 	

4. Правління царя Хаммурані (Старовавилонське царство).
5. Правління Тіглатпаласара III і Саргона II (Ассирійська імперія).
6. Суспільний устрій Вавилонського царства.
7. Господарство і матеріальний побут населення.
8. Релігійно-міфологічні уявлення.
9. Писемність і література.
10. Монументальна архітектура Давньої Месопотамії.

Тема 3. Мала Азія і Закавказзя

Результати навчання ПРН 14	Тема на сам. опрацювання	Література: 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008. 5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996. 6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007. 7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002. 8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996. 9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015. 10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.
Опис теми	Тема 3. Класифікація джерел із стародавньої історії Малої Азії і Закавказзя. Археологічні дослідження регіону. Природно-кліматичні умови та населення Малої Азії в давнину. Походження хеттів. Утворення Хеттської держави. Війни з хурритами. Новохеттське царство. Експансія «народів моря». Занепад та згибель Хеттської держави. Економіка та суспільство хеттів. Культура хеттів. Анатолія після загибелі Хеттського царства. Фригійське царство. Правління Гордія та Мідаса. Протистояння з кіммерійцями. Загибель Фригії. Утворення Лідійського царства. Правління династії Мермнадів. Боротьба проти кіммерійців, ассирійців, мідійців. Завоювання Лідії персами. Суспільство і культура фригійців та лідійців. Утворення Ванського царства. Розквіт Урарту за Аргішти I. Війни з кіммерійцями й ассирійцями. Занепад і розгром Урарту. Давньовірменське царство і давньогрузинські держави. Культура регіону.	

Лекція 4. Східне Середземномор'я. Аравія.

Результати навчання ПРН 14	Кількість годин: лекції – 2 практ. - 2	Література: 1.Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум
--	---	---

		<p>для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018.</p> <p>4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008.</p> <p>5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996.</p> <p>6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007.</p> <p>7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002.</p> <p>8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996.</p> <p>9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015.</p> <p>10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.</p>
Опис теми	<p>Тема 4. Характеристика джерельної бази стародавньої історії Сх. Середземномор'я. Біблія як джерело. Археологічні розкопки. Природно-кліматичні умови. Суспільно-політичний та економічний розвиток Фінікії. Карфаген. Тіро-Сідонське царство. Дамаське царство в I тис. до н.е. Країна Ханаан. Стародавні євреї та заселення ними Палестини. Утворення Староєврейської держави. Ізраїльсько-іудейське царство за правління Давида і Соломона. Розпад на два царства. Занепад давньоєврейської державності. Рух пророків, реформи Іосії. Палестина під іноземним пануванням. Матеріальна культура. Писемність. Наукові знання. Релігійні вірування. Старозавітна Біблія. Давні секти в іудаїзмі: саддукеї, фарисеї, ессеї. Розвиток літератури. Мистецтво. Музика. Архітектура.</p> <p>Питання лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до семітології 2. Стародавні Фінікія та Сирія. 3. Палестина в I тис. до н.е. 4. Культура Східного Середземномор'я в давнину. 5. Аравія. <p>Питання семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Старозавітна Біблія як джерело з історії регіону. 2. Етнічний склад населення Східного Середземномор'я в давнину. 3. Давні фінікійці. 4. Фінікійська колонізація Середземномор'я. Карфаген. 5. Іудейсько-Ізраїльське царство за царів Давида і Соломона. 	

Лекція 5. Давній Іран і Середня Азія

Результати навчання	Тема на сам. опрацювання	<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008. 5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996.
ПРН 14		

		<p>6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007.</p> <p>7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002.</p> <p>8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996.</p> <p>9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу: Навч. посібник. Київ, 2015.</p> <p>10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.</p>
Опис теми	Тема 5.	<p>Характерні особливості джерельної бази з історії регіону. Основні періоди історії Ст. Ірану. Суспільно-політичний устрій Еламу. Протиборство Еламу з державами Месопотамії. Завоювання Еламу Вавилоном. Розселення мідійців на Іранському нагір'ї. Створення і розквіт Мідійського царства. Завоювання Мідії персами. Створення Перської держави. Завоювання Ахеменідів. Державний устрій Перської імперії. Вторгнення армії Олександра Македонського. Падіння Ахеменідської держави. Персія після македонського завоювання. Парфянське царство династії Аршакідів. Падіння Аршакідів. Кушанська держава. Експансія до Індії. Створення Новоперської держави Сасанідів. Боротьба кушанів із Сасанідами. Архаїчні культури. Зороастризм. Пророк Заратуштра. Авеста. Ахури і деви. Ахура-Мазда й Анхра-Майнью. Ритуали зороастризму. Поховальний обряд. Дакхми. Література, архітектура, мистецтво.</p>
Лекція 6. Стародавня Індія.		
Результати навчання	<p>Кількість годин: лекції – 2 практик. - 2</p> <p>ПРН 14</p>	<p>Література:</p> <p>1.Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2.</p> <p>2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993.</p> <p>3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018.</p> <p>4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008.</p> <p>5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996.</p> <p>6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007.</p> <p>7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002.</p> <p>8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996.</p> <p>9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу: Навч. посібник. Київ, 2015.</p> <p>10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.</p>
Опис теми	Тема 6.	<p>Джерельна база історії Ст. Індії. Писемні пам'ятки. Релігійно-філософські пам'ятки. Епічні поеми. Пам'ятки матеріальної культури. Періоди історії Ст. Індії. Мохенджо-Даро. Харappa. Прихід аріїв. Держави в долині Гангу. Роздробленість. Індійські походи Олександра Македонського. Повстання Чандрагупти Маур'я. Імперія Маур'їв. Включення Півн. Індії до складу Кушанського царства. Роздробленість Індії після загибелі Кушанської держави. Особливості давньоіндійських світогляду. Етнічне, мовне і культурно-релігійне</p>

розмаїття населення. Варни і касты. Ведійська релігія. Упанішади. Сансара. Карма. Джайнізм. Ахімса. Ранній буддизм. Нірвана. Атман. Брахма. Сангхи. Буддизм махаяни. Індуїзм. Трімурті. Аватари. Яджни і пуджі. Матеріальна культура. Освіта. Наука. Література. Архітектура і мистецтво.

Питання лекції:

1. Джерела, хронологія та періодизація історії Давньої Індії.
2. Доведійський і ведійський період індійської історії.
3. Магадхо-Маурійська епоха.
4. Кушано-Гуптська доба.
5. Релігії і культура давньоіндійського суспільства.

Питання семінарського заняття:

1. Зародження цивілізації у Давній Індії.
2. Імперія Маур'їв.
3. Імперія Гуптів.
4. Давньоіндійське суспільство.
5. Релігії і культура Давньої Індії.

Лекція 7. Давній Китай

<p>Результати навчання</p> <p>ПРН 14</p>	<p>Тема на самот. опрацювання</p>	<p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008. 5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996. 6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007. 7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002. 8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996. 9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015. 10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.
<p>Опис теми</p>	<p>Тема 7. Джерельна база. Проблема хронології старокитайської історії. Періодизація історії Ст. Китаю. Міфічна держава Ся: дискусійні питання. Виникнення та розвиток держави Шан-Інь. Боротьба з кочовиками. Політична історія Західного Чжоу. Система спадкових рангів. Східне Чжоу. Етнічна консолідація китайського народу. Політична криза. Роздробленість країни. Створення імперії Цінь. Правління Цінь Шихуанді. Жорстка централізація держави. Легістські реформи. Будівництво Великої Китайської стіни. Антицінське повстання і встановлення династії Західної Хань. Правління Лю Бана та його нащадків. Державний переворот і спроби реформ Ван Мана. Повстання «Червоних брів». Встановлення імперії Східної Хань. Правління Гуан У-ді. Повстання</p>	

«Жовтих пов'язок». Релігійно-міфологічний світогляд стародавніх китайців. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Даосизм.

Лекція 8. Стародавня Японія

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 ПРН 14 прак. - 2	Література: 1. Хрестоматія по історії Древнього Востока /Под ред. М.А.Коростовцева. Москва, 1980. Т. 1-2. 2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993. 3. Баженов Л.В., Жмурко О.І. Історія Стародавнього Сходу. Практикум для студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський, 2018. 4. Ручинська О.А., Сергеев І.П. Історія Стародавнього Сходу. Навч.-методичний посібник. Харків, 2008. 5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 1996. 6. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. Київ, 2001; 2005; 2007. 7. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2000; 2002. 8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 1996. 9. Державне управління в країнах Стародавнього Сходу. /В.В. Омельчук (керівник авторського колективу): Навч. посібник. Київ, 2015. 10. Шалагінов А., Шалагінова О. Історія стародавнього світу. 6 клас. – Київ, 2018.
---------------------	--	---

Опис теми **Тема 8.** Літописно-міфологічні зводи «Кодзікі» та «Ніхон сьокі». Згадки у китайських і корейських стародавніх хроніках. Археологічні знахідки. Аборигенні племена: айни, кумасо (хаято), ідзумо, тенсон. Хронологічні рамки епохи дзьомон. Господарство. Соціальна організація. Клани (удзі). Прихід племен ямато (вадзін). Хронологічні рамки епохи яйої. Формування японського народу. Революційні зміни в економіці. Соціальні зміни. Зародження японської держави. Чифдоми (вождівства). Рання держава Яматай. Правління «цариці» Хіміко. Війни з айнами і кумасо. Перехід до епохи кофун. Релігійні вірування населення. Поховальні традиції. Скульптури догу. Мегаліти. Розвиток мистецтв. Матеріальний побут населення. Традиційний одяг, харчування, житло.

Питання лекції:

1. Джерела з історії Давньої Японії.
2. Рання Японія і епоха дзьомон.
3. Експансія ямато і епоха яйої. Перехід до доби кофун.
4. Релігійні вірування та культура Давньої Японії.

Питання семінарського заняття:

1. Етнічний склад Японії епохи дзьомон.
2. Вторгнення ямато (вадзін). Початок епохи яйої.
3. Формування японської державності. Правління Хіміко (чифдом Яматай).
4. Соціокультурний розвиток Давньої Японії.

Змістовий модуль 2. Історія Стародавньої Греції Лекція 9. Теоретичні проблеми історії Античності.

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 практ. - 2	Література: 1. Хрестоматія по історії Древньої Греції/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 2. Хрестоматія по історії Древнього Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 3. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. Київ, 1967; 2003. 4. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001. 5. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005. 6. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010. 7. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009. 8. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008. 9. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.
Опис теми	<p>Тема 9. Вступ до історії античності. Зміст поняття «античність». Поняття «історія античності». Роль Давньої Греції та Риму у всесвітній історії, їх значення для розвитку європейської цивілізації. Територіальні та хронологічні рамки історії античності. Специфіка джерельної бази для вивчення історії античності. Наявність та класифікація письмових та матеріальних джерел. Специфіка груп пам'яток. Розвиток історіографії: основні напрямки та їх специфіка.</p> <p>Специфіка аграрного суспільства у Давніх Греції та Римі. Основні відмінності античних суспільств від давньо-східних у політичній, економічній, соціальній, культурній сферах. Основні риси політичного устрою республіканської форми держави. Поліс як форма античної держави.</p> <p>Вступ до історії Давньої Греції. Періодизація історії Греції: основні періоди. Географічне розташування та природні умови Балканської Греції та Егейського басейну. Роль моря у житті давніх греків. Вплив природних умов на господарчу діяльність та процеси історичного розвитку давньої Греції. Основні етнічні складові грецького населення.</p> <p>Питання лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст поняття «античність», «історія античності». 2. Роль Давньої Греції та Риму у всесвітній історії, їх значення для розвитку європейської цивілізації. 3. Джерельна база та історіографія історії античності. 4. Вступ до історії Давньої Греції. Періодизація. Географічне розташування та природні умови. 5. Етнічні складові грецького населення. <p>Питання семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні відмінності античних суспільств від давньо-східних у політичній, економічній, соціальній, культурній сферах. 2. Основні риси політичного устрою республіканської форми держави. 3. Поліс як форма античної держави. 4. Роль моря у житті давніх греків. 5. Вплив природних умов на господарчу діяльність та процеси історичного розвитку давньої Греції. 	

Лекція 10. Крито-мікенська цивілізація.

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 практ. - 2	<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматия по истории Древней Греции/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматия по истории Древнего Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001. 9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005. 10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010. 11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009. 12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008. 13. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.
Опис теми	<p>Тема 10. Критська цивілізація. Крито-мікенська цивілізація: основні періоди. Кносське населення. Вторгнення ахейських племен з півночі. Виникнення держави та класового суспільства на Криті. «Кносська держава» на о. Крит. Домінування царів Кносу. Створення загальнокритської держави.</p> <p>Мінойська цивілізація: загальна характеристика. Взаємини Криту з Єгиптом, фінікійськими містами-державами. Крит та Балканська Греція. Специфіка царської влади. Вторгнення ахейців на о. Крит та його наслідки.</p> <p>Мікенська цивілізація. Виникнення держави у ахейців у Мікенах, Тірінфі, Пілосі, Фівах, Афінах. Поява писемності. Соціально-економічний, політичний та культурний розвиток ахейських держав. Специфіка міждержавних взаємин. Ахейська колонізація. Домінування Мікен. Мікенська цивілізація: загальна характеристика. Троянська війна: легенди та реалії. Її наслідки для подальшого розвитку ахейських держав. Занепад ахейських держав: основні причини, наслідки, версії дослідників з цього приводу.</p> <p>«Гомерівська» Греція у XI-IX ст. до н.е. Вторгнення дорійських племен в Грецію. Соціально-політичні, економічні та культурні наслідки. Вплив мікенської цивілізації на прийшло населення</p> <p>Гомерівське питання. Поеми Гомера як історичне джерело. «Гомерівський» період: загальна характеристика.</p> <p>Питання на лекцію:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Археологічні відкриття Крито - Мікенської цивілізації. 2. Суспільний лад Криту і Мікен. 3. Економічні та соціальні відносини на Криті. 4. Історія існування Крито - Мікенської цивілізації. 	

Питання на семінарське заняття:

- 1. Роль історичних переказів у вивченні Кріто - Мікенської епохи.*
- 2. Матеріальна культура Криту і Мікен.*
- 3. Мова табличок Кріто - Мікенської Греції.*
- 4. Державне управління і соціально-економічна структура Кріто - Мікенської Греції..*
- 5. Мінойська цивілізація.*
- 6. Мікенська (Ахейская Греція).*
- 7. Мистецтво Егейського світу.*
- 8. Релігія Кріто - Мікенського періоду.*

Лекція 11- 12. Полісний етап в історії Греції

Результати навчання	Кількість годин: 4 лекції – 4 практ. - 4	Література: 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматія по історії Древней Греции/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматія по історії Древнего Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001. 9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005. 10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010. 11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009. 12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008. 13. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.
Опис теми	<p>Тема 11-12. Архаїчна Греція VIII-VI ст. до н.е. Формування грецьких полісів. Поліс – як форма античної держави. Антична громадянська община, її характеристика. Основний принцип полісного життя. Економічна основа полісу. Ідеологія полісного життя. Розвиток полісів, їх типологізація.</p> <p>Велика грецька колонізація: причини, основні напрямки. Найбільші грецькі колонії, взаємини місцевого населення та колоністів. Внутрішні та зовнішні наслідки колонізаційних процесів: політична, соціальна, економічна та культурна сторони. Еллінізація варварів та варваризація еллінів.</p> <p>Процес становлення полісу на Балканах у VIII-VI ст. до н.е.: загальна характеристика. Розвиток міст та значення середніх прошарків грецького населення у політичному та економічному житті полісів. Загострення протистояння між демосом та аристократією. Боротьба за кодифікацію права, запис та поява перших законів.</p> <p>Рання тиранія та її значення для подальшого розвитку полісу. Основні</p>	

тиранічні режими, їх соціальна опора, методи дій, напрямок політичних та економічних перетворень.

Формування полісу в Аттиці. Сінойкізм Тесея, історичність його особи та наслідки його діяльності. Зникнення царської влади в Афінах та початок оформлення республіканської форми правління. Оформлення ареопагу, колегії архонтів. Загострення протиріч між евпатрідами та демосом. Запис права, закони Драконта. Реформи Солона: причини, зміст, наслідки. Збільшення ролі середніх прошарків афінського громадянства. Тиранія Пісістрата: її позитивні та негативні сторони. Реформи Клісфена: причини, зміст, наслідки. Формування афінської рабовласницької демократії. Афіни як торгівельно-ремісничий поліс.

Пелопоннес у VIII–VI ст. до н.е. Формування полісу в Спарті. Мессенські війни: причини, хід, наслідки. Господарче життя у Спарті. Слабкий розвиток торгівлі та причини цього. Велика Ретра Лікурга та її значення для історичного розвитку спартанської держави. Основні соціальні категорії спартанського суспільства. Спартіати. Їх майнове та політичне становище. «Община рівних», її походження, існування, специфіка. Система спартанського виховання. Військова організація спартанців. Роль та місце жінки в спартанському суспільстві. Державний устрій Спарті: основні органи влади, їх функції. Специфіка інституту царської влади. Ефорат. Апелла. Герусія. Спарта як типовий аграрний поліс. Утворення Пелопоннеської ліги на чолі зі Спартою. Посилення політичного значення Спарті у II половині VI ст. до н.е.

Класична Греція у V ст. до н.е. Міжнародне становище давньогрецьких держав. Економічні зв'язки давньогрецьких полісів з іншими країнами та народами. Міжнародна ситуація у Середземномор'ї у V ст. до н.е. Перська експансія.

Греко-перські війни. Причини та приводи до початку греко-перських війн. Періодизація. Іонійське повстання. Основні події. Три походи персів проти материкової Греції. Внутрішньополітична ситуація у Греції під час греко-перських війн. Боротьба «морської» та «сухопутної» програм оборони в Афінах, наслідки. Корінський конгрес 481 р. до н.е. Утворення панеллінського союзу проти персів. Зміна характеру війни. Утворення Делоської сіммахії. Завершальний період війни. Каллієв мир. Причини перемоги греків.

Грецькі поліси у класичний період. Розквіт афінської демократії. Перемоги афінського демосу від Фемістокла до Ефіальта та Перікла. Діяльність Перікла, внутрішня та зовнішня політика. Державний устрій Афін класичного періоду. Буле, еклесія, ареопаг, гелієя, магістратури.

Пелопоннеська Ліга та I-й Афінський морський союз: порівняльна характеристика. Організаційна структура, склад учасників, спрямованість діяльності. Перетворення I Афінського морського союзу на Афінську архе. Її загальна характеристика.

Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи. Розвиток сільського господарства, ремісництва та торгівлі в Греції в класичний період. Два основних типа грецької економіки: афінський та спартанський. Класичне рабство.

II Пелопоннеська війна. Взаємини між Афінською архе та Пелопоннеською лігою. Військово-політичні протиріччя. Мала Пелопоннеська війна. Експансія Афін на Захід та суперництво їх з Корінфом. II Пелопоннеська війна: причини, приводи, періодизація. Архідамова війна. Сицилійська катастрофа. Декелейська війна. Внутрішньополітична ситуація у полісах під час II Пелопоннеської війни. Наслідки II Пелопоннеської війни. Основні причини поразки Афін. Перемога Спарті та її наслідки для подальшого історичного розвитку Греції.

Криза грецького полісу та полісної системи взаємовідносин. Гегемонія Спарті після II Пелопоннеської війни. Особливості міжполісних взаємовідносин.

Ознаки кризи полісу та полісної системи взаємовідносин. Політична роздробленість. Програми подолання кризи полісу. Поява концепції «пан еллінізму».

Питання на лекцію 1:

1. Архаїчна Греція VIII-VI ст. до н.е.
2. Процес становлення полісу на Балканах у VIII-VI ст. до н.е.
3. Пелопоннес у VIII-VI ст. до н.е. Формування полісу в Спарті.
4. Посилення політичного значення Спарти у II половині VI ст. до н.е.

Питання на лекцію 2:

1. Класична Греція у V ст. до н.е.
2. Греко-перські війни.
3. Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи.
4. Криза грецького полісу та полісної системи взаємовідносин.

Питання на семінарське заняття:

1. Поліс – як форма античної держави.
2. Формування полісу в Афінах і Спарті.
3. Греко-перські війни.
4. Розквіт афінської демократії.

Лекція 13. Елліністичний етап історії Греції.

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 практ. - 2	Література: 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматия по истории Древней Греции/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматия по истории Древнего Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001. 9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005. 10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010. 11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009. 12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008. 13. Тишик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.
Опис теми	Тема 13. Природні умови, населення, соціально-економічний розвиток Македонії до V ст. до н.е. Піднесення Македонії. Участь у Священній війні. Організація союзу грецьких полісів проти Македонії. Встановлення гегемонії Македонії над Грецією. Коринфський конгрес.	

Прихід Александра Македонського до влади. Східний похід Александра Македонського. Утворення імперії Александра. Опозиція з боку македонської знаті та воєначальників. Економічні та соціально-політичні заходи Александра зі зміцнення імперії. Політика злиття народів. Особисті якості Александра та значення його особи для історії. Боротьба діадохів після смерті Александра. Утворення елліністичних держав.

Греція та Близький Схід в період еллінізму. Еллінізм: визначення, зміст, значення для історії античності. Особливості елліністичних держав. Територіальні та хронологічні рамки історії еллінізму. Періодизація історії еллінізму. Система елліністичних держав. Типи елліністичних держав. Особливості елліністичної соціально-економічної, політичної та культурної системи. Найбільші елліністичні країни: царства Селевкідів, Птолемеїв, Пергамське, Македонія, Балканська Греція. Північне Причорномор'я в добу еллінізму. Причини занепаду елліністичних держав. Завоювання елліністичних держав Римом.

Питання на лекцію:

1. Завоювання Греції Македонією
2. Завоювання Олександра Македонського
3. Держави Селевкідів та Птолемеїв
4. Греція і Македонія в III – II ст. до н.е.

Питання на семінарське заняття:

1. Еллінізм: визначення, зміст, значення для історії античності.
2. Особливості, система та типи елліністичних держав.
3. Територіальні та хронологічні рамки історії еллінізму. Періодизація історії еллінізму.
4. Особливості елліністичної соціально-економічної, політичної та культурної системи.
5. Найбільші елліністичні країни: царства Селевкідів, Птолемеїв, Пергамське, Македонія, Балканська Греція.
6. Північне Причорномор'я в добу еллінізму.
7. Причини занепаду елліністичних держав. Завоювання елліністичних держав Римом.

Змістовий модуль 3. Історія Стародавнього Риму

Лекція 14. Епоха ранньої римської історії.

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 2 практ. - 2	Література:
ПРН 14		<ol style="list-style-type: none"> 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматія по історії Древньої Греції/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматія по історії Древнього Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001.

	<p>9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005.</p> <p>10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010.</p> <p>11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009.</p> <p>12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008.</p> <p>13. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.</p>
Опис теми	<p>Тема 14. Давня Італія. Населення давньої Італії. Джерелознавство та історіографія історії давнього Риму.</p> <p>Виникнення держави у етрусків. Вплив етрусської культури на історію давнього Риму. Рим – один з центрів перших державних утворень. Рим у складі існуючих міждержавних об'єднань. Основні періоди історії Риму.</p> <p>Царський період історії Риму. Соціальна структура римської держави. Патриції та плебеї. Відносини патронату та клієнтели. Боргове рабство. Характер царської влади в Римі. Династія етрусків Тарквініїв у Римі. Зростання політичної могутності Риму на початок завойовницької політики. Політика римських царів. Політичний устрій Риму царського періоду. Реформи Сервія Тулія та їх значення. Політичний, економічний та соціальний виміри реформ.</p> <p><i>Питання на лекцію:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет історії Стародавнього Риму. Природні умови, населення Італії, періодизація, джерела. 2. Утворення римської civitas. Ранній Рим. 3. Боротьба плебеїв з патриціями у Римській республіці. 4. Характеристика римського рабства. <p><i>Питання на семінарське заняття:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Царський період історії Риму. 2. Соціальна структура римської держави. 3. Характер царської влади в Римі. 4. Зростання політичної могутності Риму на початок завойовницької політики. 5. Політичний устрій Риму царського періоду. 6. Реформи Сервія Тулія та їх значення.

Лекція 15. Епоха Римської республіки

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 4 практ. - 4	<p style="text-align: center;">Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматія по історії Древньої Греції/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматія по історії Древнього Рима /Под ред. С.Л. Утченка.
---------------------	---	--

	<p>Москва: Высшая школа, 1962.</p> <p>8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001.</p> <p>9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005.</p> <p>10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010.</p> <p>11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009.</p> <p>12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008.</p> <p>13. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.</p>
Опис теми	<p>Тема 15. Встановлення республіканського ладу в Римі, риси державного устрою Римської республіки. Сенат, коміції, магістратури.</p> <p>Основні напрямки, причини та етапи боротьби плебеїв та патрициїв. Розвиток приватної власності. Завершення трансформації соціальної структури Риму. Поява основних прошарків: нобілітет, вершники, плебс.</p> <p>Великі Римські завоювання. Пізня республіка. Зовнішнє становище Риму. Війна з етрусками. Основні події, пов'язані із завоюванням Римом Італії. Взаємозв'язок римської внутрішньої та зовнішньої політики.</p> <p>Зіткнення інтересів Риму та Карфагену. Пунічні війни. Загибель Карфагену. Причини перемоги Риму. Утворення провінції «Африка». Початок утворення системи римських провінцій.</p> <p>Соціально-економічний розвиток Риму у III-II ст. до н.е. Перехід до класичного рабства. Громадянські війни та криза Римської республіки.</p> <p>Загострення протиріч у римському суспільстві у II ст. до н.е. Перші повстання рабів в Римі. Перше повстання рабів в Сицилії.</p> <p>Аграрні рухи та діяльність братів Гракхів. Діяльність Тіберія та Гая Гракхів. Земельна реформа та політична боротьба.</p> <p>Загострення суспільно-класових протиріч у I ст. до н.е.</p> <p>Олігархічне та демократичне угруповання в Римі. Загострення боргового питання в Італії. Антиримський рух у східних провінціях. Війни Рима з правителем Понтійського царства – Мітридатом VI Євпатором.</p> <p>Криза політичної системи римської республіки. Сулла у римській зовнішній політиці. Встановлення диктатури Сули. Популяри та оптимати, їх основні вимоги. Повстання Спартака.</p> <p>Боротьба політичних угруповань та відновлення досуланівської конституції. Східна політика Помпея. Внутрішньополітична боротьба у 60-х рр. до н.е. Заколот Катиліни.</p> <p>Перший тріумвірат. Консульство Юлія Цезаря. Його війни у Галлії. Римська політика на Сході.</p> <p>Посилення ролі армії у політичному житті Риму. Боротьба Антонія та Октавіана за політичне домінування. Загибель Антонія. Приєднання Єгипту до Риму.</p> <p>Соціально-політичні наслідки громадянських війн у Римі. Криза республіки та полісної форми держави: основні прояви та наслідки. Причини переходу від республіки до імперії. Тріумвірати та їх роль в історії Риму.</p> <p><i>Питання на лекції:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Республіканський лад в Римі. 2. Соціальна структура Римського суспільства. 3. Завоюванням Римом Італії.

4. Соціально-економічний розвиток Риму у III-II ст. до н.е.
5. Загострення суспільно-класових протиріч у I ст. до н.е.

Питання на семінарські заняття:

1. Відносини Риму з грецькими містами-державами півдня Італії. Війна з Пірром.
2. Завершення завоювання Римом Італії. Причини перемоги Риму.
3. Структура римсько-італійської конфедерації. *Ager publicus* та його використання.
4. Римські колонії та їх устрій.
5. Розвиток приватної власності та рабовласницьких відносин.
6. Друге повстання рабів у Сицилії. Повстання італіків – Союзницька війна.
7. Організація італіків та їх основні вимоги. Метод «розділяй та володарюй».
8. Поширення прав римського громадянства на всіх італіків. Криза полісних структур.

Лекція 16 - 17. Епоха Римської імперії.

Результати навчання	Кількість годин: лекції – 4 практ. - 4	Література: 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985. 5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967. 6. Хрестоматія по історії Древньої Греції/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964. 7. Хрестоматія по історії Древнього Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962. 8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001. 9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005. 10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010. 11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009. 12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008. 13. Тишик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.
Опис теми	<p>Тема 16-17. Рання римська імперія. Доба принципату. Політична програма Октавіана Августа. Формування основних засад монархічної форми правління у формі принципату. Принципат Августа. Становище Сенату. Зменшення ролі народних зборів. Зародження бюрократичного апарату. Реорганізація війська, створення флоту. Елементи республіканського ладу в умовах принципату. Взаємини з провінціями.</p> <p>Соціальна політика Августа. Загальні результати правління Августа.</p> <p>Соціально-економічні відносини у ранній імперії. Система управління колоніями та провінціями. Основні соціальні групи римського населення доби принципату. Розвиток товарного виробництва, торгівля та грошовий обіг. Зовнішня торгівля Риму. Система римських доріг.</p>	

Політична криза та громадянська війна кінця II ст. н.е. Зміцнення влади імператора та створення бюрократичного апарату.

Солдатські імператори та їх політика. Послаблення центральної влади, виникнення політичних утворень у провінціях. Варварська периферія у III ст. н.е., поселення варварів на прикордонних територіях римської держави.

Криза рабовласницької економіки. Розорення дрібних та середніх господарств, укріплення латифундистського господарства. Поява протофеодальних елементів. Занепад міст. Ускладнення соціальної структури римського суспільства. Реставрація імперії наприкінці III ст. н.е.

Система доміану. Соціально-економічні та політичні реформи Діоклетіана та Максиміліана. Перебудова державного управління, тетрархія, встановлення системи доміану (римського абсолютизму). Влада імператора. Релігійна політика Діоклетіана.

Внутрішня політика Костянтина: реформи в армії, грошова реформа, релігійна політика. Міланський едикт. Нікейський собор. Заснування Константинополя як столиці. Стабілізація економічного становища у країні. Боротьба всередині церкви. Рух багаудів та агонистиків. Єресі як форма соціально-ідеологічного протесту.

Початок великого переселення народів. Вторгнення вестготів. Поразка римлян при Адріанополі. Варваризація римської армії. Феодосій I та його боротьба за збереження єдності держави.

Питання на лекцію 1:

1. Римська імперія в I–III ст. н.е.
2. Походження християнства
3. Римська імперія у III–IV ст. н.е.
4. Утворення системи Доміану

Питання на лекцію 2:

1. Розпад Римської імперії на Західну та Східну.
2. Велике переселення народів. Розгром Риму Аларіхом. Виникнення перших варварських королівств на території Західної римської імперії.
3. Ромул Августул та загибель Західної римської імперії.
4. Економічні та соціально-політичні причини загибелі Західної римської імперії.

Питання на семінарське заняття:

1. Основні династії римських імператорів доби принципату.
2. Оформлення центральних відомств управління.
3. Провінційне управління та місцеве самоврядування.
4. “Золоте століття римської імперії”.

Лекція 18. Походження християнства та його рання історія.

Результати навчання	Тема на сам. опрацювання	Література:
ПРН 14		<ol style="list-style-type: none"> 1. Античная цивилизация / Под ред В.Д. Блаватского. – М.: Наука, 1973. 2. Дудка Р.А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. – Ніжин : НДПУ, 2002. – 208 с. 3. Кадеєв В.И. История Древней Греции и Рима: Курс лекций. – Харьков, 2006. 4. Заборовский Я.Ю. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике. – Львов: Вища школа, 1985.

	<p>5. Кун М.А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К.: Рад. школа, 1967.</p> <p>6. Хрестоматия по истории Древней Греции/Под. ред. Д.П. Каллистова. Москва: Высшая школа, 1964.</p> <p>7. Хрестоматия по истории Древнего Рима /Под ред. С.Л. Утченка. Москва: Высшая школа, 1962.</p> <p>8. Макар Ю.І., Балух В.О. Історія Стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2001.</p> <p>9. Балух В.О. Історія Стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005.</p> <p>10. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавня Греція. Підручник. Чернівці, 2010.</p> <p>11. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Стародавній Рим. Підручник. Чернівці, 2009.</p> <p>12. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Практикум з історії Греції та Риму. Посібник. Чернівці, 2008.</p> <p>13. Тищик Б. Історія держави і права країн стародавнього світу. Львів, 2002.</p>
Опис теми	<p>Тема 18. Походження християнства та його рання історія. Релігійні традиції у Римській імперії. Офіційна релігія та опозиційні культури. Поширення східних культів. Історичні умови виникнення християнства. Джерела християнства. Кумранська община та її рукописи. Перші християнські общини, їх соціальний склад. Християнська література I-III ст. н.е. Виникнення канону та апокрифів. Римські імператори та християнство: від переслідувань до визнання. Генеза християнської церкви, поява єпископату. Еволюція соціального складу християнських общин. Боротьба всередині християнської церкви, перші ересі. Зближення християнства з імператорською владою.</p>

*Лектори, д.п.н., професор
К.п.н., доцент*

*Ю.П. Олексін
Т.С.Шевчук*